

ROLE NÁRODNÍHO DOPRAVCE VE VEŘEJNÉ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVĚ V ČR

Doc. Dr. Ing. Roman Štěřba

16.6.2015

ČESKÉ DRÁHY, A.S. - KLÍČOVÝ HRÁČ OSOBNÍ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY A STRATEGICKÝ PODNIK PRO ČESKOU EKONOMIKU

- **Národní železniční dopravce** – zajišťuje v souladu se zákonem celoplošné poskytování přepravních služeb.
- **7 500 spojů denně; 170 mil. cestujících** za rok 2014 (průměrně 465 tisíc cestujících/den).
- **2 500 hnacích vozidel; 3 300 vagónů** (osobní doprava)
- **15 100 zaměstnanců** (zaměstnance zastupuje **10** odborových organizací).
- **Tržby roční ČD: 23,8 mld. CZK**
- *úhrada závazku regionální dopravy 9,1 mld. CZK*
- *úhrada závazku dálkové dopravy 4,2 mld. CZK*
- *jízdné z přepravy osob 6,6 mld. CZK*
- *ostatní tržby osobní dopravy 0,9 mld. CZK*
- *další tržby a výnosy (prodej majetku, pronájmy, služby) ČD 3 mld. CZK*
- **Dluh čistý Skupiny ČD** (včetně ČD CARGO): **32,7 mld. CZK** (z toho ČD 28,7 mld. CZK k 31.12.2014)
- **Investice zasmluvněny** na roky 2015 a 2016

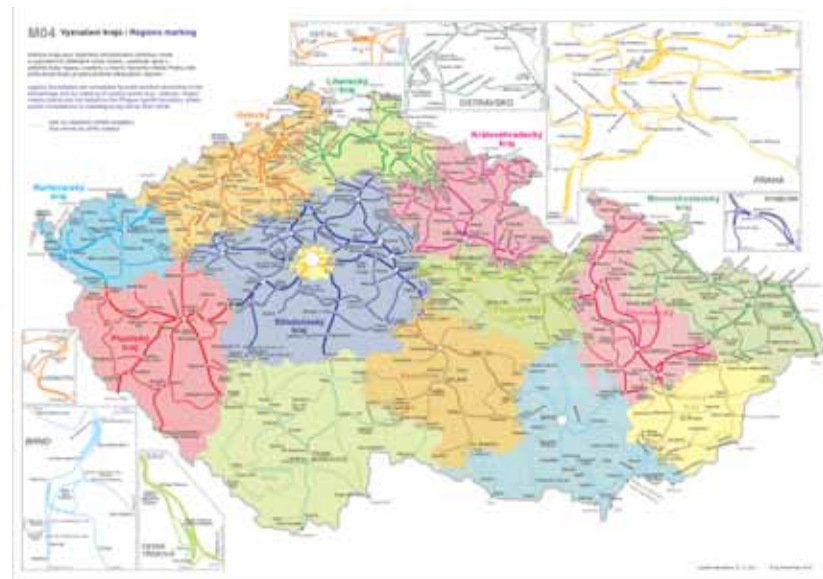
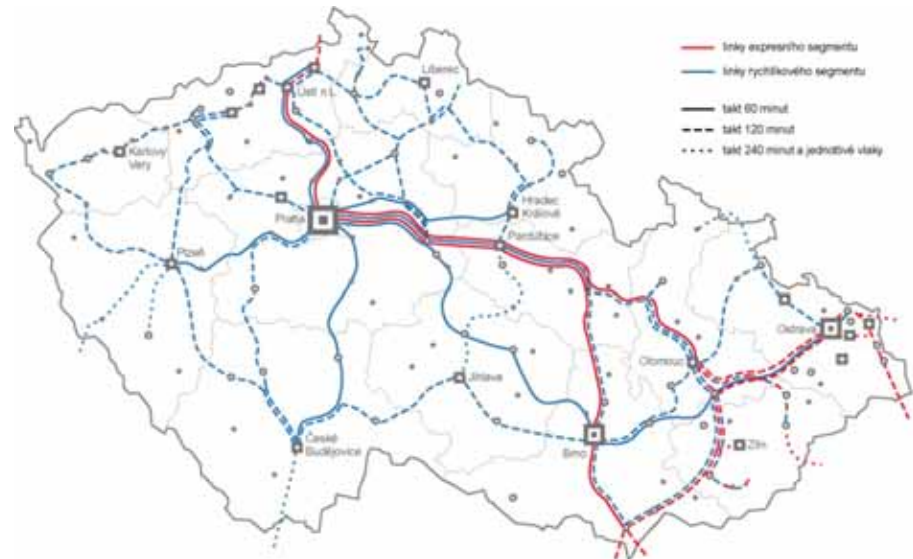
POSTAVENÍ NÁRODNÍHO DOPRAVCE ČD

- **ČD, a.s. je obchodní společnost** – zřízení a činnost upravuje speciální zákon (zák. č.77/2002 Sb., v platném znění), který plní funkci přímého zadání veřejných služeb společnosti ve smyslu práva EU.
- Jedná se o společnost, která
  - je **zřízená státem** za účelem zajišťování železniční veřejné dopravy stoprocentně vlastněná státem,
  - **plní roli národního železničního dopravce** přímo ze zákona a mezinárodních smluv,
  - ze zákona **zajišťuje páteřní veřejnou dopravu** a udržitelný dopravní systém v ČR,
  - zajišťuje v souladu se zákonem **celoplošné poskytování přepravních služeb** cestujícím s kompenzací z veřejných rozpočtů a komerčně,
  - je **strategickým podnikem pro českou ekonomiku**; podíl na trhu osobní dopravy představuje 98% a zaměstnává v rámci Skupiny ČD 26 444 zaměstnanců (v rámci ČD, a.s. cca 15 100),
  - **zajišťuje síťovost osobní dopravy** a strategické zázemí pro železniční dopravu v ČR,
  - je **nejvýznamnějším zadavatelem v oblasti zakázek** železničního průmyslu.

Alternativní dopravci se domáhají liberalizace veřejné dopravy v ČR a nového přeskupení trhu veřejné dopravy. Nemají ambici převzít dopravní obslužnost území, pouze se uplatnit na vybraných segmentech trhu (vybraných linkách).

TRHY OSOBNÍ DOPRAVY

- Vnitrostátní/mezinárodní
- Dálkový/meziregionální
- Regionální/příměstský

DLOUHODOBÉ SMLOUVY O VEŘEJNÝCH SLUŽBÁCH (ROK 2019)

V roce 2019 končí účinnost stávajících dlouhodobých smluv o veřejných službách s kompenzací z veřejných rozpočtů.

Současně s tím končí i systém zajištění financování smluv z veřejných rozpočtů.

Ekonomické krytí smluv z veřejných rozpočtů do roku 2019 garantují tyto dokumenty:

- 1.usnesení vlády č. 1132/2009 ze dne 31. 8. 2009 k finanční účasti státu na zajištění veřejných služeb železniční osobní dopravou,
- 2.usnesení vlády č. 1350/2009 ze dne 28. 10. 2009 k Memorandu o zajištění stabilního financování dopravní obslužnosti veřejnou regionální železniční osobní dopravou a
- 3.Memorandum o financování veřejných služeb zajišťovaných železniční osobní dopravou uzavřeného mezi Českou republikou jednající Úřadem vlády, MD a MF a jednotlivými kraji a Asociací krajů České republiky, které navazovalo na uvedená usnesení vlády.

PRÁVNÍ POVAHA MEMORANDA (SMLOUVA MEZI STÁTEM A KRAJI)

- memorandum obsahuje závazky a práva
- a svým obsahem je vícestrannou smlouvou uzavřenou mezi státem a jednotlivými kraji
- memorandum řeší zajištění stabilního rozsahu dopravní obslužnosti
- zajištění trvale udržitelného rozvoje kraje
- závazek státu poskytovat krajům dotace ze státního rozpočtu na financování dopravní obslužnosti (veřejnou regionální železniční osobní dopravou)
- závazek krajů zajistit v rámci objednávky dopravní obslužnosti u vybraného dopravce stabilní rozsah dopravní obslužnosti

MOŽNOSTI SMLUVNÍHO ZAJIŠTĚNÍ DOPRAVNÍ OBSLUŽNOSTI PO ROCE 2019

- OBJEDNATELÉ VEŘEJNÉ DOPRAVY (STÁT A KRAJE) MUSÍ ROZHODNOUT BUDE VEŘEJNÁ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA V ČR ZAJIŠTĚNA PO ROCE 2019 Z POHLEDU OBJEDNATELŮ.

MOŽNOSTI:

- PRODLOUŽENÍ STÁVAJÍCÍCH SMLUV S ČD, A.S. (NA 15 LET A PŘI VÝZNAMNÝCH INVESTICÍCH O DALŠÍCH 7,5 LET)
- UZAVŘENÍ NOVÝCH SMLUV PŘÍMÝM ZADÁNÍM VEŘEJNÝCH SLUŽEB ČD, A.S. (V SOULADU SE ZÁKONEM) NEBO JINÉMU DOPRAVCI (OTÁZKA CO SE ZÁKONEM A ČD, A.S.)
- UZAVŘENÍ NOVÝCH SMLUV CESTOU NABÍDKOVÝCH ŘÍZENÍ NA VYBRANÉ LINKY NEBO NA CELOU OBSLUŽNOST REGIONU NEBO STÁTU (OTÁZKA CO SE ZÁKONEM A ČD, A.S.)

MOŽNOSTI PRO ZAJIŠTĚNÍ EKONOMICKÉHO KRYTÍ SMLUV PO ROCE 2019

DÁLKOVÁ DOPRAVA

- UZAVŘENÍ DOHODY MEZI MF A MD O FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÉ DÁLKOVÉ DOPRAVY PODLE § 4 ODS. 2 ZÁKONA Č. 194/2010 SB.
- POKUD NEDOJDE K DOHODĚ MEZI MD A MF ROZHODNE PODLE ZÁKONA O FINANCOVÁNÍ DÁLKOVÉ DOPRAVY VLÁDA
- DOHODA I ROZHODNUTÍ VLÁDY JSOU ZÁVAZNÉ PRO MF PŘI ZPRACOVÁNÍ NÁVRHU STÁTNÍHO ROZPOČTU NA PŘÍSLUŠNÝ KALENDÁŘNÍ ROK

REGIONÁLNÍ DOPRAVA

- OPĚTOVNÉ POTVRZENÍ MEMORANDA NOVÝM USNESENÍM VLÁDY, KTERÝM NOVÁ VLÁDA POTVRDÍ ZÁVAZEK, KTERÝ PŘIJETÍM MEMORANDA PŘIJALA JMÉNEM STÁTU PŘEDCHOZÍ VLÁDA A JEHO PRODLOUŽENÍ O 10 AŽ 15 LET
- PŘIJETÍ NOVÉHO MEMORANDA NA OBDOBÍ 15 LET, NEBO
- ZMĚNA USTANOVENÍ § 24 ZÁKONA Č. 194/2010 SB., O VEŘEJNÝCH SLUŽBÁCH SPOČÍVAJÍCÍ VE ZMĚNĚ ZÁKONEM DANÉ MOŽNOSTI DOFINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍ DOPRAVY ZE STRANY STÁTNÍHO ROZPOČTU NA ZÁKONEM DANOU POVINNOST DOFINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍ DOPRAVY, NEBO
- NAVÝŠENÍ ROZPOČTOVÉHO URČENÍ DANÍ NOVELOU ZÁKONA Č. 243/2000 SB.

BÍLÁ KNIHA

- STÁT A KRAJE (SAMOSPRÁVA) DEFINUJÍ KONCEPCI JAK MÁ SPOLEČNOST ČESKÉ DRÁHY, A. S. ZŘÍZENÁ ZÁKONEM PŮSOBIT PO ROCE 2019 NA TRHU VEŘEJNÉ DOPRAVY.
- ZDA MÁ I NADÁLE ZŮSTAT NÁRODNÍM DOPRAVCEM V PLNÉM DOSAVADNÍM ROZSAHU?
- TEDY ZACHOVAT POVINNOST ZAJIŠŤOVAT VEŘEJNÉ SLUŽBY A UDRŽITELNÝ DOPRAVNÍ SYSTÉM V ČR
- NEBO MÁ „UVOLNIT“ ČÁST TRHU KONKURENCI?
- A ZMĚNIT SVÉ POSTAVENÍ NA TRHU, COŽ VYŽADUJE ZMĚNU ZÁKONA O ČESKÝCH DRAHÁCH, POPŘ. ZRUŠENÍ TOHOTO ZÁKONA.

ROZDÍLNÝ PŘÍSTUP KRAJŮ A STÁTU K OTÁZCE LIBERALIZACE

- Liberalizace trhu osobní železniční dopravy je v současnosti postavená na smluvním základě s podporou usnesení vlády pro dálkovou dopravu.
- Sedm smluv z patnácti smluv obsahuje možnost otevření trhu veřejné železniční osobní dopravy v době jejich účinnosti na základě jednostranného rozhodnutí objednatele veřejných služeb (stát/kraj). Jedná se o tyto smlouvy:
  - smlouva se státem (až do 75% výkonů),
  - smlouva se Středočeským krajem (až do 100% výkonů),
  - smlouva s Hl. m. Prahou (až do 100% výkonů) a
  - smlouva s Jihomoravským krajem (až do 55% výkonů).
  - smlouva s Plzeňským krajem (až do 100% výkonů),
  - smlouva s Ústeckým krajem (až do 20% výkonů) a
  - smlouva s Jihočeským krajem (až do 25% výkonů).
- Stát využil smluvní možnost otevření trhu zahájením nabídkového řízení dne 27. 3. 2012 na linku R 27 Ostrava – Opava – Krnov – Olomouc, neúspěšně.
- Kraje zatím smluvní možnost otevření trhu nevyužily, až na Jihočeský kraj, který zahájil nabídkové řízení na provozní soubor Šumava (v současnosti předmětem sporu u ÚOHS).

UVOLNĚNÍ ČÁSTI TRHU VEŘEJNÉ DOPRAVY ALTERNATIVNĚM DOPRAVCŮM NA ZÁKLADĚ SMLUVNÍHO UJEDNÁNÍ Z ROZHODNUTÍ JEDNOTLIVÝCH OBJEDNATELŮ PŘINÁŠÍ TYTO PROBLÉMY

- Rozpad síťovosti železniční dopravy s přímým dopadem pro cestujícího, který nemůže na jeden přepravní doklad využít služeb více dopravců
- Spory dopravců o nediskriminační přístup k infrastruktuře, které nemá kdo řešit s ohledem na nepřípravenost státu na liberalizaci trhu veřejné dopravy (neexistence regulátora a vymezení regulatorní působnosti)
- Povinnost ČD, a.s. všemi právními prostředky hájit své postavení na trhu dané zákonem – péče řádného hospodáře
- Dopad do zaměstnanosti – stát negarantuje přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů na nového dopravce

LIBERALIZACE TRHU V PODMÍNKÁCH ČR A PRÁVO EU

- Podle práva EU není zatím trh železniční dopravy plně liberalizován.
- Plně liberalizována je od roku 2007 nákladní doprava a od roku 2010 mezinárodní doprava.
- Zbývá liberalizovat vnitrostátní železniční dopravu.
- Proces plné liberalizace železničního trhu má završit až 4. liberalizační balíček, zejména jeho politická část, která je v současnosti v legislativním procesu projednávání.
- Otevření trhu dálkové osobní železniční dopravy s kompenzací ze státního rozpočtu zajistilo usnesení vlády č. 423/2011. Usnesením vlády č. 758/2014 byl tento proces potvrzen.

PODMÍNKY PRO ZAJIŠTĚNÍ LIBERALIZACE TRHU V ČR

- Trh vnitrostátní železniční dopravy byl v podmínkách ČR otevřen v předstihu, aniž by byly vytvořené základní předpoklady pro jeho úspěšné naplnění.
- Otevření trhu v ČR není propojené s otevřením trhu v okolních zemích.
- Nebyla přijata legislativa k zajištění základních podmínek liberalizace.

OTEVÍRÁNÍ ŽELEZNIČNÍHO TRHU

ČD se soutěži nebrání, férová konkurence je žádoucí, motivuje ke kvalitnější nabídce, ale je nezbytné nastavit „férové“ podmínky pro všechny účastníky.

Výhody stávající konkurence:

- zvýšení zájmu o železnici
- zaměstnanci ČD většinou zkušenější a technicky vzdělanější se začínají orientovat i na služby a přístup k cestujícím
- konkurence vnáší do tradiční státní firmy dynamiku

Nevýhody stávající konkurence:

- deformace trhu úhradou tarifního závazku ze strany státu pro komerční dopravu
- zahlcení dopravní cesty – mnoho vlaků na úkor regionální a nákladní dopravy
- dumpingové ceny a cenová válka = pro objednatele se jedná o únik linek se ziskovým potenciálem mimo systém veřejných služeb
- narušení systému osobní dopravy (*provozně a tarifně integrovaný systém*)
- nerovné postavení dopravců na trhu (*ČD má nedořešené zátěže z minulosti, ČD jsou vázány zákonem o ČD, a.s., a zákonem o veřejných zakázkách*)

PRO PLNOU LIBERALIZACI TRHU OSOBNÍ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY JE NUTNO (1/2)

1. Nově vymezit postavení společnosti ČD, a.s., kterou 100% vlastní stát na trhu veřejné dopravy

předpokladem je zrušení zákona č. 77/2002 Sb., nebo jeho novelizace

2. Zajistit rovný přístup dopravců ke kolejovým vozidlům – stávající právní stav představuje diskriminaci sektorových zadavatelů při pořizování nových kolejových vozidel

předpokladem je novela zákona č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících nebo novela zákona o veřejných zakázkách

3. Zajistit rovný přístup dopravců k osobním nádražím a ostatním zařízením služeb, včetně stanovení poplatku za přístup a za služby, jak požaduje právo EU

předpokladem je novela zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách

4. Zajistit tarifní síťovost a informovanost pro potřeby cestujících, jinak bude docházet procesem liberalizace ke zhoršení postavení cestujících

předpokladem je vytvoření informačního a integrovaného systému prodeje přepravních dokladů, zřízení integrátora a zúčtovacího centra (vyžaduje investice)

5. Při střetu komerční a veřejné dopravy zajistit „hospodářskou vyváženost smluv o veřejných službách“

předpokladem je novela zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách

PRO PLNOU LIBERALIZACI TRHU OSOBNÍ ŽELEZNIČNÍ DOPRAVY JE NUTNO (2/2)

6. Zřídit regulátora trhu s regulatorními funkcemi

předpokladem je novela zákona č. 266/1994 Sb., o dráhách a zákon o regulátorovi železničního trhu

7. Zajistit ekonomické krytí nových dlouhodobých smluv po roce 2019, kdy končí účinnost smluv se státem a s jednotlivými kraji

předpokladem je uzavření dohody s Ministerstvem financí o ekonomickém krytí nových dlouhodobých smluv o veřejných službách v přepravě cestujících v souladu se zákonem č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a schválit nový systém pro dofinancování regionální dopravy, kterým se nahradí stávající Memorandum

8. Zajistit zásadu vzájemnosti v rámci EU

Předpokladem je garance pro ČD, aby měly stejnou možnost vstoupit na trh železniční dopravy v rámci EU, jako mají dceřiné společnosti národních dopravců na trh v ČR; tohoto lze dosáhnout pouze přijetím harmonizovaných podmínek v rámci EU

ZÁVĚR ČD, A. S. K BUDOUCÍMU OBCHODNÍMU MODELU

- ČD, a.s. jsou připraveny na **všechny varianty možného přístupu k zajištění veřejné dopravy**, tj. k variantě prodloužení smluv v souladu s právem EU, k variantě uzavření nových smluv přímým zadáním nebo cestou nabídkových řízení.
- **ČD se nebrání „férové“ soutěži**, ale upozorňují na neférové podmínky.
- ČD jako obchodní společnost je **povinná hájit své místo na trhu veřejné dopravy (péče řádného hospodáře)** a upozorňuje na nepřipravenost trhu k plné liberalizaci.
- **Součinnost politické reprezentace je nezbytně nutná.**

Děkuji Vám za pozornost

České dráhy, a.s.
Generální ředitelství
Nábřeží L. Svobody 1222
110 15 Praha 1